

**AVRUPA SOSYAL ŞARTI'NA
EK PROTOKOL**

Strazburg, 5.V.1988

Avrupa Sözleşmeleri Serisi/ 128

BAŞLANGIÇ

Burada imzası bulunan Avrupa Konseyi üyesi Devletler,

18 Ekim 1961’de Torino’da imzaya açılan (bundan sonra “Şart” olarak anılan) Avrupa Sosyal Şartı’nın güvence altına aldığı sosyal ve ekonomik hakların korunma alanını genişletmek için yeni önlemler almaya kararlı olarak,

Aşağıdaki konularda anlaşmaya varmışlardır:

BÖLÜM I

Taraflar, aşağıdaki hak ve ilkelerin etkili bir biçimde uygulanabileceği koşulları sağlamayı, ulusal ve uluslararası nitelikteki tüm uygun araçlarla izleyecekleri politikalarının amacı olarak kabul ederler:

1. Tüm çalışanlar, istihdam ve meslek konularında cinsiyete dayalı ayrım yapılmaksızın fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkına sahiptir.
2. Çalışanlar, işletmede bilgilendirilme ve danışılma hakkına sahiptir.
3. Çalışanlar, işletmedeki çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma hakkına sahiptir.
4. Her yaşlı insan sosyal korunma hakkına sahiptir.

BÖLÜM II

Taraflar kendilerini, Bölüm III’de öngörülen biçimde, aşağıdaki maddelerde yer alan yükümlülüklerle bağlı saymayı kabul ederler:

Madde 1

İstihdam ve meslek konularında cinsiyete dayalı ayrım yapılmaksızın fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkı

1. Taraflar, Cinsiyete dayalı ayrım yapılmaksızın istihdam ve meslek konularında fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkının etkili bir biçimde kullanımını sağlamak amacıyla, bu hakkı tanımayı ve bunun aşağıdaki alanlarda uygulanmasını sağlamak ve desteklemek için uygun önlemler almayı üstlenirler.

- işe giriş, işten çıkarılmaya karşı korunma ve yeniden mesleğinde işe yerleştirilme;
- mesleki yönlendirme, eğitim, yeniden eğitim ve rehabilitasyon;
- istihdam koşulları ve ücreti de kapsamak üzere çalışma koşulları;
- yükselmeyi de kapsamak üzere meslekte ilerleme.

2. Özellikle gebelik, loğusa ve doğum sonrası dönem ile ilgili olarak kadının korunmasına ilişkin hükümler, bu Maddenin 1. fıkrasında belirtildiği biçimde ayrımcılık sayılmaz.

3. Bu Maddenin 1. fıkrası, fiili eşitsizliklerin giderilmesini amaçlayan özel önlemlerin alınmasını engellemez.

4. Nitelikleri ya da yerine getirilme koşulları nedeniyle yalnızca belli bir cinsiyetten olan kişilere özgülenebilecek mesleki etkinlikler bu Maddenin ya da bu Maddenin bazı hükümlerinin kapsamı dışında tutulabilir.

Madde 2

Bilgilendirilme ve danışılma hakkı

1. Taraflar, çalışanların işletmede bilgilendirilme ve danışılma hakkının etkili bir biçimde kullanımını sağlamak amacıyla, ulusal mevzuat ve uygulama uyarınca çalışanların ya da temsilcilerinin

a) işletmeye zarar verebilecek bazı bilgilerin açıklanmasının reddedilebilmesi ya da gizliliğe tâbi olması koşuluyla, kendilerini çalıştıran işletmenin ekonomik ve mali durumu hakkında düzenli olarak ya da uygun zamanlarda ve anlaşılabilir bir biçimde bilgilendirilmelerine; ve

b) esas itibarıyla çalışanların çıkarlarını etkileyebilecek, özellikle de işletmenin istihdam durumunda önemli bir etkiye sahip olacak nitelikteki, alınması düşünülen kararlar hakkında zamanında bunlara danışılmasına

olanak veren önlemleri almayı ya da bunu özendirmeyi üstlenirler.

2. Taraflar, ulusal mevzuat ya da uygulama tarafından belirlenen, belirli bir sayıdan daha az çalışanı istihdam eden işletmeleri bu Maddenin 1. fıkrasının uygulanma alanı dışında tutabilirler.

Madde 3

Çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma hakkı

1. Taraflar, çalışanların işletmede çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma haklarını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlama amacıyla, ulusal mevzuat ve uygulama uyarınca çalışanların ya da temsilcilerinin

a) çalışma koşullarının, işin örgütlenmesinin ve çalışma ortamının düzenlenmesi ve iyileştirilmesine;

b) işletmede sağlığın ve güvenliğin korunmasına;

c) şirketlerde sosyal ve sosyo-kültürel hizmetlerin ve olanakların örgütlenmesine;

d) bu konulardaki düzenlemelere uyumun denetimine

katılma olanağı veren önlemler almayı ya da bunları özendirmeyi üstlenirler.

2. Taraflar, ulusal mevzuat ya da uygulama tarafından belirlenen, belirli bir sayıdan daha az çalışanı istihdam eden işletmeleri bu Maddenin 1. fıkrasının uygulanma alanı dışında tutabilirler

Madde 4

Yaşlıların sosyal korunma hakkı

Taraflar, yaşlıların sosyal korunma hakkını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak amacıyla, doğrudan ya da kamusal veya özel örgütlerle işbirliği yaparak, özellikle

1. Yaşlılara,

a) iyi bir yaşam sürmeleri ve kamusal, sosyal ve kültürel yaşama etkin olarak katılmalarına olanak sağlayan yeterli kaynaklar;

b) yaşlılar için varolan hizmetler ve kolaylıklar ve onların bunlardan yararlanma olanakları konusunda bilgi sağlamak

yoluyla, yaşlıların olabildiğince uzun bir süre toplumun bütün haklara sahip üyesi olarak kalabilmelerine olanak vermeyi;

2. a) Gereksinimlerine ve sağlık durumlarına uygun konutlar ya da konutlarının buna uygun hale getirilmesi için yeterli destek sağlamak;

b) durumlarının gerektirdiği sağlık bakım ve hizmetleri

yoluyla yaşlıların kendi yaşam biçimlerini özgürce seçmelerine ve alıştıkları çevrede yaşamlarını istedikleri ve yapabildikleri sürece bağımsız olarak sürdürmeye olanak vermeyi;

3. Kurumlarda yaşayan yaşlılara, özel yaşamlarına saygı içinde, uygun yardım ve bunların kurumdaki yaşam koşullarına ilişkin kararlara katılımlarını sağlamayı

amaçlayan önlemler almayı ya da bunları özendirmeyi üstlenirler.

BÖLÜM III

Madde 5

Yükümlülükler

1. Taraflardan her biri,

a) bu Protokolün I. Bölümünü, bu bölümün başlangıç fıkrasında belirtildiği gibi, tüm uygun araçlarla gerçekleştirilmesine çalışacakları amaçların bir bildirimi saymayı;

b) kendisini bu Protokolün II. Bölümünün bir ya da daha çok maddesiyle bağlı saymayı

üstlenir.

2. Bu maddenin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca seçilen madde ya da maddeler, ilgili Sözleşmecî Devlet'in onaylama, kabul ya da katılma belgesinin verilmesi sırasında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirilecektir.

3. Taraflardan her biri, daha sonraki bir tarihte, bu Maddenin 1. fıkrası kurallarına uygun olarak henüz kabul etmemiş olduğu bu Protokolün II. Bölümünün herhangi bir maddesiyle kendisini bağlı saydığını Genel Sekretere göndereceği bir bildirimle açıklayabilir. Daha sonra kabul edilmiş olan bu yükümlülükler onay, kabul ya da katılmanın ayrılmaz bir parçası sayılacak ve bildirim tarihini izleyen otuzuncu günden başlamak üzere aynı etkiye sahip olacaktır.

BÖLÜM IV

Madde 6

Kabul edilen yükümlülüklerin uygunluğun denetimi

Taraflar, bu Protokolün II. Bölümündeki hükümlerden kabul etmiş olduklarının uygulanmasına ilişkin raporları, Şart'ın 21. Maddesi uyarınca sundukları raporların içinde sunacaklardır.

BÖLÜM V

Madde 7

Kabul edilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi

1. Bu Protokolün II. Bölümünün 1 ilâ 4. Maddeleri hükümleri,

a) yasalar ya da düzenleyici işlemlerle;

b) işverenler ya da işveren örgütleri ile çalışanların örgütleri arasında bağitlanmış toplu sözleşmelerle;

c) bu iki yöntemden elde edilen karma bir yöntemle; ya da

d) diğer uygun araçlarla

yerine getirilebilir.

2. Bu Protokolün II. Bölümünün 2. ve 3. Maddelerinden doğan yükümlülükler, bu hükümler bu Maddenin 1. fıkrasına uygun olarak ilgili çalışanların büyük çoğunluğuna uygulanmışsa yerine getirilmiş kabul edilecektir.

Madde 8

Şart ile Protokol arasındaki ilişki

1. Bu Protokol hükümleri, Şart hükümlerinin uygulanmasını engellemez.
2. Şart'ın 22 ilâ 32. ve 36. Maddeleri, gerekli değişiklikler yapılarak, bu Protokole uygulanır.

Madde 9

Ülkesel uygulama

1. Bu Protokol her Tarafın ana ülkesinde uygulanır. Her Devlet, imza sırasında ya da onay ya da kabul belgesini verirken, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle, bu amaca yönelik olarak ana ülkesi sayılacak olan toprakları belirtir.
2. Herhangi bir Sözleşmeci Taraf, bu Protokolü onaylaması, kabulü ya da ona katılması sırasında ya da daha sonra herhangi bir zamanda Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle, uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu ya da uluslararası sorumluluğunu üstlendiği ve adı geçen bildirimde belirtilen ana ülkesi dışındaki toprak ya da topraklara bu Protokolün tümüyle ya da bir bölümüyle uygulanacağını bildirebilir. Bu bildirimde, bu Protokolün II. Bölümünün madde ya da maddelerinden bildiride belirtilen topraklar bakımından bağlayıcı saydıklarını belirtir.
3. Protokol, yukarıda belirtilen bildirimde yer alan toprak ya da topraklarda Genel Sekreterin bu bildirimi alacağı tarihi izleyen otuzuncu günden başlayarak uygulanacaktır.
4. Taraflardan her biri, daha sonraki bir tarihte, bu Maddenin 2. fıkrası kurallarına uygun olarak bu Protokolün uygulanma alanına alınan toprak ya da topraklarda, bu toprak ya da topraklar yönünden henüz kabul etmemiş olduğu herhangi bir maddeyle kendisini bağlı saydığını Avrupa Konseyi Genel Sekreterine göndereceği bir bildirimle açıklayabilir. Daha sonra kabul edilmiş olan bu yükümlülükler ilgili toprak yönünden ilk bildirimin ayrılmaz bir parçası sayılacak ve Genel Sekreterin bu bildirimi alacağı tarihi izleyen otuzuncu günden başlamak üzere aynı etkiye sahip olacaktır.

Madde 10

İmza, onay, kabul, katılma ve yürürlüğe girme

1. Bu Protokol, Şart'ı imzalayan Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin imzasına açıktır. Bu Protokol onaya, kabule ya da katılmaya tâbidir. Avrupa Konseyi üyesi bir Devlet, aynı anda ya da daha önce Şart'ı onaylamaksızın bu Protokolü onaylayamaz, kabul edemez ya da ona katılamaz. Onay, kabul ya da katılma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine verilecektir.

2. Bu Protokol, üçüncü onay, kabul ya da katılma belgesinin verildiği tarihi izleyen otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.

3. Bu Protokol, onu daha sonra onaylayacak her imzacı Devlet için onay, kabul ya da katılma belgesinin verildiği tarihi izleyen otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.

Madde 11

Fesih

1. Herhangi bir Taraf bu Protokolü, ancak, Protokolün kendisi açısından yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıllık bir dönemin sonunda ya da sonraki her iki yıllık dönemin sonunda ve, her halde, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine altı ay önceden bildirimde bulunarak feshedebilir. Böyle bir fesih, Tarafların sayısı üçün altına düşmediği sürece, Protokolün diğer Taraflar açısından geçerliliğini etkilemez.

2. Herhangi bir Taraf, önceki fıkrada yer alan hükümlere uygun olarak, bu Protokolün II. Bölümünün kabul etmiş olduğu her maddesini, bağlı olacağı madde sayısı birin altına düşmemek koşuluyla feshedebilir.

3. Herhangi bir Taraf, 9. Maddenin 2. ve 4. fıkraları uyarınca yapılan bildirim gereği Protokolün uygulandığı her toprak yönünden, bu Maddenin 1. fıkrasında belirtilen koşullar uyarınca bu Protokolü ya da Protokolün II. Bölümünün her maddesini feshedebilir.

4. Şart'ın 37. Maddesinin 1. fıkrası uyarınca Şart'ı fesheden, Şart ve bu Protokol ile bağlı herhangi bir Taraf, Protokolü de feshetmiş sayılacaktır.

Madde 12

Bildirimler

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Konsey üyesi Devletlere ve Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürüne

a) her imzayı;

b) onay, kabul ya da katılma belgesinin verilmesini;

c) 9. ve 10. Maddelelere uygun olarak bu Protokolün her yürürlüğe giriş tarihini;

d) bu Protokolle ilgili diğer her işlemi, bildirim ya da iletiyi

bildirecektir.

Madde 13

Ek

Bu Ek, Protokolün ayrılmaz bir parçasıdır.

Usulüne uygun olarak yetki verilmiş olan aşağıda imzası bulunanlar huzurunda bu Protokol imzalanmıştır.

1988 Mayısının 5. günü, her iki metin de eşit olarak geçerli olmak ve tek örnek olarak Avrupa Konseyi arşivine konmak üzere İngilizce ve Fransızca olarak Strazburg'da yapılmıştır. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin her birine bunun aslına uygun onaylanmış bir örneğini gönderecektir.

PROTOKOLE EK

Protokolün korunan kişiler yönünden kapsamı

1. 1 ilâ 4. Maddelerde belirtilen kişiler, bu maddeler Şart'ın 18. ve 19. Maddesi hükümleri ışığında yorumlanmak koşuluyla, yabancılardan yalnızca ilgili Taraf ülkesinde yasal olarak oturan ya da düzenli olarak çalışan diğer Tarafların vatandaşlarını kapsar.

Bu yorum, Taraflardan herhangi birince benzer kolaylıkların başka kişilere yaygınlaştırılmasını engellemez.

2. Her Taraf, 28 Temmuz 1951'de Cenevre'de imzalanan Mültecilerin Statüsüne ilişkin Sözleşmede ve 31 Ocak 1967 tarihli Mültecilerin Statüsü hakkında Protokolde tanımlanan ve ülkesinde yasal olarak bulunan mültecilere, olabildiğince lehte ve her halde Tarafın yukarıda belirtilen belgeler ve bu mültecilere uygulanabilecek olan diğer uluslararası belgelerle üstlenmiş olduğu yükümlülüklerden daha az olmamak üzere lehte muamelede bulunacaktır.

3. Her Taraf, 28 Eylül 1954'te New York'da yapılan Vatansızların Statüsüne ilişkin Sözleşmede tanımlanan ve ülkesinde yasal olarak bulunan vatansızlara, olabildiğince lehte ve her halde Tarafın yukarıda belirtilen belgeyle ve bu vatansızlara uygulanabilecek olan diğer uluslararası belgelerle üstlenmiş olduğu yükümlülüklerden daha az olmamak üzere lehte muamelede bulunacaktır.

Madde 1

şsizlik yardımı, yaşlılık yardımı ve dul ve yetimlere yapılan yardımlar ile ilgili diğer hükümlerde olduğu gibi sosyal güvenliğe ilişkin konuların, bu Maddenin kapsamı dışında tutulabileceği kararlaştırılmıştır.

Madde 1, fıkra 4

Bu hüküm Tarafların, yasalar ya da düzenleyici işlemlerle, nitelikleri ya da yerine getirilme koşulları nedeniyle belli bir cinsiyetten olanlara özgülenebilecek bir meslekler listesi oluşturmaları gerektiği biçiminde yorumlanamaz.

2. ve 3. Maddeler

1. Bu maddelerin uygulanmasında, “çalışanların temsilcileri” terimi, ulusal mevzuat ya da uygulama tarafından böyle nitelendirilen kişiler anlamına gelir.

2. “Ulusal mevzuat ve uygulama” terimi, duruma göre, yasaların ve düzenleyici işlemlerin yanı sıra toplu iş sözleşmelerini, işverenler ve çalışanların temsilcileri arasındaki diğer anlaşmaları, gelenekleri ve ilgili yargı kararlarını kapsar.

3. Bu maddelerin uygulanmasında, “işletme” terimi, tüzel kişiliği olan ya da olmayan, kazanç elde etmek üzere hizmet üretmek ya da sağlamak için oluşturulmuş ve kendi pazar politikasını belirleme gücü olan maddi ve maddi olmayan bileşenler bütününe belirtir biçimde anlaşılır.

4. Dinsel toplulukların ve bunların kurumlarının, bu kurumlar 3. fıkra anlamında işletme olsalar bile, bu maddelerin uygulanma alanının dışında bırakılabileceğine karar verilmiştir. Ulusal mevzuatın koruduğu bazı ideallerden esinlenen ya da bazı ahlaki kavramların yönlendirdiği etkinliklerde bulunan kuruluşlar, işletmenin doğrultusunun korunmasının gerektirdiği ölçüde bu maddelerin uygulama alanı dışında bırakılabilirler.

5. Bir Devlette, 2 ve 3. Maddelerde yer alan haklar işletmenin çeşitli kuruluşlarında kullanıldığı zaman, ilgili Taraf bu hükümlerden doğan yükümlülükleri yerine getirmiş sayılır.

Madde 3

Bu hüküm, ne Devletlerin işyerlerinde sağlık ve güvenlik ile ilgili düzenlemeler yapma yükümlülüğü ve yetkisini ne de bunların uygulanmasını izlemekle görevli organların yetki ve sorumluluklarını etkiler.

“Sosyal ve sosyo-kültürel hizmet ve olanaklar” terimleri, bazı işletmelerin çalışanlara sağladığı sosyal yardım, spor alanları, emzirme odaları, kütüphaneler, çocuklar için tatil kampları vb. gibi sosyal ve ya da kültürel olanakları belirtir biçimde anlaşılır.

Madde 4, fıkra 1

Bu fıkranın uygulanmasında, “olabildiğince uzun bir süre” terimi, yaşlı kişinin fiziksel, ruhsal ve zihinsel yeteneklerine ilişkindir.

Madde 7

2. Maddenin 2. fıkrası ve 3. Maddenin 2. fıkrası uyarınca kapsam dışı bırakılan çalışanlar, ilgili çalışanların sayısının saptanmasında hesaba katılmaz.